

Book review:

Linn Sæbø Rystad og Hilde Marie Øgreid (red.). *Synlig og usynlig. Kvinner i pastor- roller i norske frikirker.*

Av: Marthe K. Østerud Primstad

Høsten 2025 kom boken *Synlig og usynlig- Kvinner i pastorroller i norske frikirker*, en bok redigert av Linn Sæbø Rystad og Hilde Marie Øgreid, men med mange bidragsytere i de forskjellige kapitlene. Det første som slår meg etter å ha lest denne boken er at det er en bok til å bli berørt av. Jeg ble både overrasket, engasjert og provosert av å lese funnene som er gjort i dette store forskningsprosjektet blant kvinner i pastorroller i syv forskjellige frikirkelige kirkesamfunn i Norge. Selv om jeg selv ikke har pastorbakgrunn eller tilhører en frikirke, så var det overraskende at det var flere opplevelser jeg kjente meg igjen i med min erfaring som prest i Den norske kirke. Jeg som leser er, som alle andre, farget av min erfaringsbakgrunn og leser denne boken med mitt utgangspunkt som kvinne og ordinert prest i Den norske kirke.

I de to første kapitlene, som utgjør innledningsdelen, får vi en introduksjon til temaet (kapittel 1) som har blitt forsket på gjennom et prosjekt som startet i 2022. Kapittel 2 redegjør for de metodiske forutsetningene for prosjektet, samt redaktørenes egne forutsetninger og bakgrunn for å gjøre et prosjekt som dette.

Deretter følger del 1, en historisk del bestående av tre kapitler (kapittel 3, 4 og 5). Kapittel 3 har en historisk fremstilling av kvinner og deres rolle og plass i frikirkeligheten fra ca. 1860 til i dag. Det neste kapitlet (kapittel 4) har en interessant fremstilling av feministisk teoretiske perspektiver innen en evangelikal kristen tradisjon. I kapittel 5 fortelles det om de første pionerene som var kvinner og pastorer i frikirkeligheten. Disse har før fått liten eller ingen plass i kirkehistoriske fremstillinger, og det er et poeng for forfatterne å bidra til at disse pionerene blir synliggjort i norsk kirkehistorie.

Den empiriske delen, del 2, av boken omfatter kapitlene 6-13. Datamaterialet er basert på 37 dybdeintervjuer, et fokusgruppeintervju med pastorer i migrantmenigheter samt intervjuer gjort med pastorpar. Tematikk som belyses i den empiriske delen er kall og selvtilit blant kvinner i pastorroller (kapittel 6), balansegangen mellom jobb, fritid og familie (kapittel 7) og et kapittel om kropp og klær (kapittel 8). Et av hovedfunnene i kapittel 6 er at kvinnene som ble intervjuet jevnt over har god selvtilit. Informantene snakker også om kallsopplevelser og hvordan de forstår kallet sitt. Øgreid analyserer kallsfortellingene i lys av kallsteori, og argumenterer for å bruke ordparet det horisontale og vertikale kallet, i stedet for det mer tradisjonelle indre/ytre kall. Særlig kapitlene 7 og 8 bør leses nøye av enhver leder i disse frikirkelige samfunnene. Her viser materialet at flere kvinner i pastorroller syns det er krevende å balansere

pastorrollen med familielivet. Det mest oppsiktsvekkende, synes jeg, er funnene om hvordan noen kvinner har hatt dårlige opplevelser i menighet og kirkesamfunn i forbindelse med graviditet og foreldrepermisjon. Et annet funn som er interessant er hvordan kvinnene ofte ender opp med å gjøre mye usynlig arbeid i menighetene de er pastorer i (sml. med «det tredje skiftet» i hjemmet) og at konsekvensen ofte blir at de nedprioriterer mer synlige oppgaver, som å stå på talerstolen.

I kapittel 9 skrives det om hvordan pastorene opplever det å være singel og å date. Et av hovedfunnene er at kvinnene opplever dette vanskelig og at de kan få en del uønsket oppmerksomhet. På den andre siden sliter de også med å få en god og ønsket oppmerksomhet. Kapittel 10 tar for seg funnene om seksuell trakassering. Det viser seg at flere av kvinnene har opplevd former for seksuell trakassering, både ikke-verbal, verbal og fysisk trakassering. Dette kapitlet er et stort obs til ledere og alle med verv innen frikirkeligheten. Selv om kvinnene hadde opplevd seksuell trakassering, bortforklarte de det eller bagatelliserte egne erfaringer. Rystad skriver at «Når språket og kunnskapen [om seksuell trakassering] mangler, øker muligheten for bortforklaring og at kvinnene skylder på seg selv.» (s. 240). Funnene i dette kapitlet inviterer til å gjøre et nødvendig stykke arbeid innen frikirkeligheten med å ta et oppgjør med trakassering, og til å arbeide systematisk med holdninger og kunnskap om temaet. Selv om funnene er fra frikirkeligheten bør det også være en oppvekker til alle i kirkelig sektor, også utenfor den frikirkelige konteksten.

Kapittel 11 tar for seg funnene om hvorfor kvinner slutter i pastorrollene og finner seg annet arbeid. Det er flere faktorer som pekes på, blant annet manglende oppfølging og støtte fra kirkesamfunnet sitt, og familieliv og logistikk rundt dette. Kapittel 12 handler om pastor-par i frikirkeligheten, og inneholder både historiske og empiriske perspektiver på dette fenomenet. Det siste kapitlet i den empiriske delen, har hentet materiale fra et fokusgruppeintervju med kvinner i pastorroller i migrantkirker. Et interessant perspektiv i denne sammenheng, syns jeg, er at migrasjonskonteksten kan gi andre muligheter for kvinner i pastorstillinger enn de ville hatt i sitt hjemland.

Del 3 rommer teologiske refleksjoner over tematikken kvinner i pastorroller. Kapittel 14 handler om hyrdemetaforen fra Bibelen og hvordan denne brukes blant pastorene som metafor for sitt eget virke. Flere av pastorene bygger på denne metaforen og snakker også om morsrollen som et bilde på pastorrollen. I det neste kapitlet, kapittel 15, kan vi lese om mikro-aggresjon og teorier på dette og ulike former for motstand kvinner i pastorroller møter. Til sist, i kapittel 16, lages det en typologi for ulike måter kvinner i pastorroller håndterer og møter motstand på: nulltoleranse, ufrivillig toleranse, respektfull toleranse og taktisk toleranse.

Del 4 er avslutningsdelen der forfatterne samler sammen trådene fra de empiriske funnene og teoriene, samt gir oss et utblikk på veien videre. Her brukes ordparet «synlig og usynlig», som også er tittelen på boka, til å beskrive funnene i prosjektet. Det er tydelig at forskerne i prosjektet ikke bare har hatt et deskriptivt siktemål med forskningen sin, men at de gjennom sin forskning ønsker å bidra til økt kunnskap om kvinner i pastorroller og utfordre kirkesamfunnene til å aktivt jobbe med de utfordringene som boken peker på. Det er også tydelig at likestilling er et viktig stikkord for prosjektet. Likestilling er en viktig verdi for forskerne som de ønsker skal bli en realitet også i de kirkesamfunnene de har forsket på. Boken konkluderer på følgende måte: «Vi må konfrontere det som er diskriminerende - både det som er synlig og usynlig - og endre det. For likestilling er ferskvare.» (s. 426)

Mitt helhetsinntrykk av boken er veldig godt. Den er lettlest, har en logisk struktur og spennende tematikk. Forskerne gjør rede for metodiske valg og sine egne bakgrunner og «fordommer» de tar med seg inn i forskningen. Dette mener jeg er en styrke med denne boken. Det virker som forskerne har gjort et godt stykke forskningsetiske refleksjoner. De ønsker å

være transparente og ærlige gjennom å redegjøre for metodiske valg og sitt eget ståsted/bakgrunn (kap. 2). At forskningsetikk står sterkt hos forfatterne reflekteres blant annet gjennom utsagn om at de ikke kan bruke sitater for at det ikke skal kunne spores. Et annet eksempel er i kapittel 10 der vi kan lese om at forskerne ikke vil gjengi fortellinger om overgrep av anonymitetshensyn.

Hvis jeg skal komme med en liten kritisk bemerkning må det være at for den som leser boken i sin helhet kan den virke noe repeterende. Noe informasjon repeteres flere ganger i boken. Det gjelder historien om pinsebevegelsens grunnlegger i Norge, Thomas Ball Barratt, som var positivt innstilt til kvinner i lederroller, og som argumenterte for kvinner i ledende posisjoner. Dette ble derimot ikke videreført av pinsebevegelsen etter Barratts død i 1940. Det kan på den annen side være et bevisst valg fra forfatterens side å repeterer informasjonen, siden de skriver at boken både kan leses som helhet og stykkevis i kapitler. Ved sistnevnte lesning må en da nødvendigvis repeterer noe informasjon fra andre kapitler for å gi leseren litt kontekst.

Boken dekker kvinner i pastortjeneste i det frikirkelige landskapet, og er på den måten særlig relevant å lese for alle som definerer seg som tilhørende den konteksten. Jeg håper likevel denne boken ikke bare blir lest av frikirkelige, men også av andre som er opptatt av kvinners plass i kirken og kvinner i alle typer lederroller, enten det kalles prest, pastor eller noe annet. Fordi dette er et så viktig og godt materiale som belyser og tematiserer kvinners lederroller i kirker, håper jeg mange vil lese boken, både for å lytte til kvinners erfaringer, lære av dem og gjøre noe med det som ikke er greit i den konteksten en selv er en del av. *Synlig og usynlig* er lesverdig og en bok til å bli opplyst, engasjert og provosert av.

Marthe K. Østerud Primstad

Ph.D stipendiat ved Senter for global kristendom og religion

VID Vitenskapelige Høgskole

e-post: marthe.primstad@vid.no